

Noen sluttord til Per Nyström.

Magister Nyströms tilsvaer gir ikke anledning til mange bemerkninger fra min side. I det store og hele tatt er nemlig våre standpunkter blitt tilstrekkelig klart belyst i de to siste innleggene. For å avverge mulige misforståelser må jeg dog komme med noen sluttord.

Når jeg koncentrerte mitt foredrag i Lund om forordet i Marx-boken fra 1859, var det selvsagt ikke bare fordi den knappe tid en foredragsholder har til rådighet, tvang mig til konsentrasjon, men også og vesentlig fordi jeg — på grunnlag av hele mitt Marx-Engels-studium — er kommet til det standpunkt at den programmessige form den historiske materialisme der fikk, er den klareste og pregnanteste den overhodet noen gang er fremstillet i. Der finnes hele teorien i et nøtteskall — for å bruke det engelske ordtak. De forskjellige citater magister Nyström er kommet med i sine innlegg, har ikke kunnet rokke ved denne min opfatning. I mitt forrige innlegg mener jeg å ha godtgjort at de uttalelser om historiske forskningsprinsipper vi finner hos Marx før 1859, er for ubestemte til å kunne krystalliseres ut i noen sæerteori. Om de uttalelser av Marx og Engels fra tiden etter 1859 som finnes i magister Nyströms siste artikkel, gjelder det at de vesentlig inneholder defensoratbemerkinger, som prøver å dekke over ensidighetene ved læren.

Min egen opfatning av kjernen i teorien prøvde jeg i min forrige artikkel å forme i en definisjon, idet jeg skrev at »den historiske materialisme turde kunne betegnes som påstanden om at de dypeste bevegende krefter i den historiske utvikling er de av produksjonsforholdene, produksjonsvilkårene og produksjonsinteressene betingede økonomiske faktorer». Det turde være av interesse å stille denne formulering ved siden av definisjonen i det »Arbeidernes Leksikon» som de ivrigste og teoretisk kyndigste norske marxister i disse årene sender ut. Her er opslagsordet forklart på følgende måte: »Uttrykket historisk materialisme anvender jeg,» sier Engels i artikkelen »Über historischen Materialismus» »som betegnelse på den opfatning av den verdenshistoriske process, som ser den siste årsak til og den avgjørende bevegende

kraft ved alle viktige historiske begivenheter i de forandringer som foregår i produksjons- og omsetningsforholdene, i den spaltning av samfundet i klasser som springer ut av disse forhold og i disse klassers innbyrdes kamp.» I sitt reelle innhold er de to definisjoner identiske, idet klassekampen omfattes også av min formulering. Men er det så at disse definisjoner har rammet det vesentlige i teorien, er den kritikk jeg har rettet mot den fullt ut berettiget.

Bare én ting til! Magister Nyström skriver: »En analys av de socialekonomiska formationerna och kampen mellan dem blir enligt den materialistiska historieoppfattningen oundgänglig. Härigenom skiljer sig »materialisterna» ut från »syntetikerna.» Påstanden om at skillet skulde ligge her må jeg protestere mot. Der er ingenting i den. Den ligger — som vi sier i Norge — utenfor alle land. Enhver historisk syntetiker finner det nemlig påkrevd å gi »en analys av de socialekonomiska formationerna och kampen mellan dem». Men han oppfatter ikke a priori klassesdelingen og klassekampen som de eneste dype drivkrefter i de stadig vekslede historiske strømninger.

Wilhelm Keilhau.